

iCourts

**iCourts Working Paper Series, no.
223,2020**

Hatalom, pozíció és szakemberek a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban

Mikkel Jarle Christensen

iCourts - A Dán Nemzeti Kutatási Alapítvány
Nemzetközi Bíróságok Kiválósági Központja

November 2020

Összefoglalva:

Ez a tanulmány feltérképezi és megvizsgálja a hatalom főbb formáit, amelyek a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén kiépültek. Pierre Bourdieu szociológiája által inspirálva és a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területének korábbi tanulmányaira építve a tanulmány eredeti koncepcionális keretet ad a hatalom különböző formáinak felhalmozódási és gyakorlási pólusainak tanulmányozásához a jog e területén tevékenykedő szereplők által. Ezek a pólusok együttesen egy nagyobb konstellációt alkotnak, amely strukturálja a hatalomhoz való hozzáférést és a hatalom alkalmazását a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén.

KULCSSZÓSZÓK: Nemzetközi büntető igazságszolgáltatás, Nemzetközi bíróságok, Emberi jogok, Politika és jog, Politikai hatalmi struktúrák

Mikkel Jarle Christensen, professzor
WSR mikkel.jarle.christensen@jur.ku.dk
mikkel.jarle.christensen@jur.ku.dk

Ezt a kutatást a Dán Nemzeti Kutatási Alapítvány támogatta. DNRF105.

Az iCourts - Centre of Excellence for International Courts - a nemzetközi bíróságok egyre növekvő szerepével, a globalizálódó jogrendben elfoglalt helyükkel, valamint a politikára és a társadalomra gyakorolt hatásukkal foglalkozik. A jog, a politika és a társadalom e kulcsfontosságú és kortárs kölcsönhatásainak megértése érdekében az iCourts egy sor mélyen integrált interdiszciplináris kutatási projektnek ad otthont, amelyek a nemzetközi bíróságok elterjedésének okait és következményeit vizsgálják.

Az iCourt márciusban nyitotta meg kapuit. A 2012.központot a Dán Nemzeti Kutatási Alapítvány (2012-18 közötti időszakra szóló) nagy összegű támogatásával finanszírozzák.

Hatalom, pozíció és szakemberek a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban ¹Mikkel Jarle Christensen

Ez a tanulmány feltérképezi és megvizsgálja a hatalom főbb formáit, amelyek a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén kiépültek. Pierre Bourdieu szociológiája által inspirálva és a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területének korábbi tanulmányaira építve a tanulmány eredeti koncepcionális keretet ad a hatalom különböző formáinak felhalmozódási és gyakorlási pólusainak tanulmányozásához a jog e területén tevékenykedő szereplők által. Ezek a pólusok együttesen egy nagyobb konstellációt alkotnak, amely strukturálja a hatalomhoz való hozzáférést és a hatalom alkalmazását a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén.

Bevezetés

Az 1990-es években megnyílt az ablak a nemzetközi bíróságokba² történő politikai és jogi befektetések előtt, és megjelent a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területe is.³ A tágabb értelemben vett "igazságszolgáltatási kaszkád" csúcspontjaként,⁴ amelyben az emberi jogi normák a feltételezett elkövetők üldözése körül is összeolvadtak, ez a jogterület nagyrészt olyan új bíróságok létrehozása köré szerveződött, amelyek az úgynevezett nemzetközi alapbűncselekményekre -⁵ népirtásra, emberiség elleni bűncselekményekre, háborús bűncselekményekre és (potenciálisan) az agresszió bűncselekményére - irányultak. Miközben a nemzetközi bűncselekmények álltak az új jogterület önképének és szimbolikájának középpontjában,⁶ különböző jogi és intézményi formák jellemezték az e térben működő bíróságokat és törvényszékeket, amelyek más nemzeti és nemzetközivé tett bűncselekményekkel is foglalkoztak. A szélesebb körű politikai hatalmi egyensúlyt tükrözve, amely a

¹ Ez a projekt az Európai Unió Horizont kutatási 2020-és innovációs programja keretében az Európai Kutatási Tanács (ERC) támogatását élvezte.

² Karen J. Alter, *A nemzetközi jog új terepe: Bíróságok, politika, jogok* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2014) xxvi, 142-60. oldal450.

³ John Hagan és Ron Levi, "Crimes of War and the Force of Law", *Social Forces*, 83/4 (2005), 1499-534.

⁴ Kathryn Sikkink, *Az igazságszolgáltatás kaszkádja: Norton Series of World Politics*; New York: W. W. Norton & Co., 2011) viii, s342.

⁵ Andrew Clapham és Paola Gaeta, *War Crimes and Other International "Core" Crimes* (Oxford University Press, 2014).

⁶ Immi Tallgren, "The Sensibility and Sense of International Criminal Law", *European Journal of International Law*, 13/3 (2002), 2002. április, 561-95.

a bírósági alapokmányok megtárgyalása és mandátumuk gyakorlati végrehajtása, a terület magában foglalja az ENSZ Biztonsági Tanácsa által létrehozott bíróságokat (ICTY és ICTR), a nemzetközivé tett és hibrid bíróságokat⁷, amelyekben a nemzeti és nemzetközi preferenciák közötti egyensúly változik (SCSL, ECCC, EAC, KRSJI és STL), valamint a nemzetközi szerződés által létrehozott állandó Nemzetközi Büntetőbíróságot.

Az új bíróságok jogi és intézményi körvonalainak meghatározásáért folytatott küzdelem, amely gyakran a nemzeti és nemzetközi érdekek közötti ellentétekből fakad, megmutatja, hogy a politikai hatalom hogyan alakítja a jogi kereteket és a jog tekintélyét.⁸ Míg azonban a politika és a jog közötti potenciális konfliktus, amely például a béke/igazságszolgáltatás vitában tükröződik,⁹ intenzív tudományos érdeklődés tárgyát képezi, a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás mindennapi működését jellemző, kevésbé nyilvánvaló társadalmi és szakmai hatalmi csatározások továbbra is kevésbé ismertek. Mindazonáltal magának a területnek a belső hatalmi dinamikája fontos, mivel ezek alakítják a jogi eredmények létrehozására való képességét, valamint a narratívák és szimbolika létrehozását, amelyet például a büntetlenség megszüntetésének gondolata példáz. Más szóval, bár a belső hatalmi csatározások a geopolitikához képest pedánsnak tűnhetnek, valójában mélyen kapcsolódnak a nagyobb diplomáciai folyamatokhoz. Az e területen tevékenykedő ügynököket például az új bíróságokról szóló politikai tárgyalások részeként hívják fel, és gyakran közvetlenül sürgetik azok létrehozását. Ebben az összefüggésben a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásnak mint kormányzási eszköznek az e terület szereplői által támogatott politikai értéke is szerepet kap. A politikára gyakorolt hatáshoz való hozzáférés nem egyenletesen oszlik meg. A politikai játékra képes szereplők gyakran azok, akik a területen belül is hozzáférnek a hatalomhoz.

Ez a cikk egy olyan elemzési keretet dolgoz ki, amelynek célja, hogy megragadja, hogyan szerveződik a hatalom a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban, valamint hogyan befolyásolhatja a jognak ezt a területét és annak tágabb hatását. A cikk négy szakaszra tagolódik. Az első részben a jelenlegi helyzetet vázolja fel, és arra összpontosít, hogy hogyan

⁷ Sarah Williams, *Hybrid and Internationalised Criminal Tribunals, Selected Jurisdictional Issues* (London: Bloomsbury Publishing, 2012), Astrid Kjeldgaard-Pedersen, "What Defines an International Criminal Court?: A Critical Assessment of 'the Involvement of the International Community' as a Deciding Factor", 28/1 (2015), 113-31.

⁸ Karen J. Alter, Laurence R. Helfer és Mikael R. Madsen, "How Context Shapes the Authority of International Courts", *Law and Contemporary Problems*, 79/1 (2016), 1-36.

⁹ Mark Kersten, *Igazságszolgáltatás a konfliktusban: The Effects of the International Criminal Court's Interventions on Ending Wars and Building Peace* (Oxford: Oxford University Press, 2016), Line Engbo Gissel, "Judicialising Peace, the International Criminal Court's Impact on Political Settlements in Kenya and Uganda", (Politica, 2013).

a szakirodalomban eddig (implicit és explicit módon) megfogalmazott hatalom fogalmát, és kiemeli az ebben a fejezetben kidolgozott elméleti keret körvonalait. A második szakasz a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban a hatalom új felfogási módjait határozza meg annak példáira építve, hogy a konkrét szakmai gyakorlatokat hogyan használják fel a befolyás kialakítására és érvényesítésére ezen a területen. A középpontban az áll, amit a cikk *hatalmi pólusoknak* nevez, amelyek kettős természetűek, mivel közvetítik a hozzáférést bizonyos pozíciókhoz, és lehetővé teszik az e pozíciókban lévő szereplők számára, hogy az erőforrások meghatározott formáit mozgósítsák, és azokat a (tágan értelmezett) jogi fejlemények befolyásolására irányítsák ebben a térben. A harmadik szakasz a hatalom különböző formái közötti kapcsolatokat elemzi, amelyek a különböző gyakorlatokat és a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás meghatározásáért folyó versenyt alakítják. Ez a szakasz a hatalom e formáit egy tágabb geopolitikai térben is elhelyezi a tanulmány szélesebb körű potenciális hatásának meghatározása érdekében. A negyedik szakasz zárásként rámutat a hatalom további lehetséges tanulmányaira a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén.

A hatalom perspektívái a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban

Implicit vagy explicit módon a hatalom szerepe jelentős szerepet játszott a nemzetközi büntető igazságszolgáltatással foglalkozó tudományokban, amelyek többsége a bíróságokat tekintette kiindulópontnak, és azokat a terület súlypontjaként honosította meg. A hatalom felfogására összpontosítva a nemzetközi büntető igazságszolgáltatással foglalkozó szakirodalom három különböző csoportra osztható. E klaszterek mindegyikének megvan a maga belső szembenállási dinamikája, amely a más típusú irodalomhoz való viszonyukat is alakítja. Az itt azonosított három klaszter (formalizmus, realizmus és relációs perspektíva) meghatározott tudományágak és közönség (jog-, politika- és társadalomtudományok) felé húzódik, de a perspektívák és tudományágak közötti kereszthivatkozások révén is kapcsolódnak egymáshoz.

A hatalom formalista szemlélete a nemzetközi büntetőbíróságok jogi mandátumára és arra összpontosított, hogy ez hogyan befolyásolhatja a bíróságok gyakorlatát.¹⁰ Bár a formalista kutatások gyakran csak implicit módon foglalkoznak a hatalommal, mégis arra a funkcionalista reményre építenek, hogy a jogi keretek befolyásolhatják a nemzetközi bűncselekmények elleni küzdelem helyzetét. Ez a funkcionalizmus azonban nem feltétlenül naiv, hanem gyakran felismeri a nemzetközi büntetőjog politikai kontextusát, és azt, hogy az hogyan kapcsolódik a lassú

¹⁰ Antonio Cassese, *International Criminal Law* (2nd edn.; Oxford ; New York: Oxford University Press, 2008) li, 455 p, M. Cherif Bassiouni, *Introduction to International Criminal Law* (2. rev. ed. edn.; Leiden: Martinus Nijhoff, 2013),

William A. Schabas, *An Introduction to the International Criminal Court* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), Carsten Stahn, *Law and Practice of the International Criminal Court* (Oxford: Oxford University Press, 2015).

fejlesztés.¹¹ Mindazonáltal a formalista tudományosság többsége fenntartja az előíró perspektívát, és aktívan foglalkozik a nemzetközi büntetőjoggal, valamint konkrét jogi álláspontokat támogat, és így központi szerepet játszik e tudományág kialakításában.¹² E tudósoknak a nemzetközi büntetőjog rendszerezésében és fogalmainak és doktrínáinak kritikai tesztelésében betöltött produktív szerepe tükröződik szakmai pozíciójukban. E tudósok közül sokan szoros szakmai kapcsolatban álltak a bíróságokkal, amelyekben egyesek védőügyvédként vagy különböző szakértői minőségben dolgoztak vagy még mindig dolgoznak.¹³ Bár ritkán fogalmazódik meg explicit módon, a hatalom ebben a perspektívában a jognak a funkcióiból következő lehetséges hatásaihoz és végső soron a bíróságoknak a politikai alkotók által a bíróságokra ruházott tekintélyéhez kapcsolódik.

A formalista szemlélettel ellentétben a realista tudományosság a hatalomra összpontosít. Bár a realista szemlélet elsősorban a politikatudományban gyökerezik, a kritikusabb jogtudományi munkákban is megjelenik, mivel a bíróságokat egy nagyobb politikai környezetbe helyezi.¹⁴ A nemzetközi kapcsolatok tudományágához szorosan kapcsolódó realista irányzatok a politikatudományban a két világháború közötti időszakban alakultak ki az első világháborúra, valamint a Népszövetség és a köré épített jogi keretek kudarcaira adott reakcióként.¹⁵ A jogi forma és tartalom helyett a *reálpolitikára* összpontosító tudomány az államok közötti hatalmi egyensúlyt tekintette kiindulópontnak, és ennek alapján bírálta az utópisztikusabb gondolkodást. Hasonlóan, a realista szemléletet használták fel arra, hogy nyomon kövessék a diplomáciai hatalmi harcokat a

¹¹ Robert Cryer, *Prosecuting International Crimes : Selectiveivity and the International Criminal Law Regime* (Cambridge Studies in International and Comparative Law; Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 2005) xxviii, 360 p, Alexander Zahar and Göran Sluiter, *International Criminal Law: A Critical Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2008), Kevin Jon Heller, *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Criminal Law* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

¹² M. Cherif Bassiouni és Ved P. Nanda, *A Treatise on International Criminal Law*, 2 kötet. (Springfield, Ill.: Thomas, 1973), Kai Ambos, *Treatise on International Criminal Law* (Első kiadás. edn.; Oxford, Egyesült Királyság: Oxford University Press, 2013) kötetek.

¹³ Mikkel Jarle Christensen, "A nemzetközi büntetőjog prédikálása, gyakorlása és publikálása: *International Criminal Law Review*, (2016).

¹⁴ Frédéric Mégret, "Nemzetközi büntető igazságszolgáltatás: Christine Schwöbel (szerk.), *Critical Approaches to International Criminal Law: An Introduction* (London: Routledge, 2014), 17-53. ritikai

¹⁵ Edward Hallett Carr, *A húszéves válság, 1919-1939; bevezetés a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozásába*. (London,: Macmillan and co., limited, 1940) xv, p312,1.

a különböző nemzetközi büntetőbíróságok¹⁶ megalakulását, valamint (a realista és a konstruktivista felismerések keveredésével) annak vizsgálatát, hogy a politika hogyan befolyásolja ezen intézmények működését, ha már létrejöttek.¹⁷ Ebben a perspektívában azt a teret, amelyben a jog működik, nagymértékben a politika hatalma határozza meg. A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás inkább a geopolitika tükörképévé válik, mintsem a jog autonóm erejévé.

A politikatudományi és társadalomtudományi elméletekre és módszerekre egyaránt épülő relációs perspektíva a hatalmat úgy fogja fel, mint amely a jog és a politika által olykor egymással ütköző nagyobb területen lévő konkrét szereplők között oszlik meg. A politológusok a kettő közötti harcok lefolyásának módját vizsgálva rávilágítottak például arra, hogy a nem kormányzati szervezetek hogyan befolyásolták a normák és az intézmények kialakítását ezen a területen.¹⁸ Ez olyan perspektívákhoz is vezetett, amelyek a hatalomhoz való egyenlőtlen hozzáférést emelik ki a nemzetközi jogalkotásban, valamint a nemzetközi igazságszolgáltatási kezdeményezések és a helyben beágyazott igazságosság-felfogások sokasága közötti hatalmi különbségeket.¹⁹ A szociológusok azt elemezték, hogy a hatalmi viszonyok hogyan strukturálják a nemzetközi büntető igazságszolgáltatást, az elit konkrét szereplőire²⁰, valamint az érdekelt felek közötti kölcsönhatásokra összpontosítva.

¹⁶ Gary Jonathan Bass, *Maradj a bosszú kezében: The Politics of War Crimes Tribunals* (Princeton: Princeton University Press, 2000), David L. Bosco, *Rough Justice: The International Criminal Court in a World of Power Politics* (Oxford: Oxford University Press, 2014), Steven C. Roach, *Governance, Order, and the International Criminal Court, between Realpolitik and a Cosmopolitan Court* (Oxford: Oxford University Press, 2009).

¹⁷ Victor Peskin, *Nemzetközi igazságszolgáltatás Ruandában és a Balkánon: Virtual Trials and the Struggle for State Cooperation* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008) xxi, 272 p, Adam Branch, *Displacing Human Rights : War and Intervention in Northern Uganda* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

¹⁸ Sikkink, *Az igazságszolgáltatás kaszkádja*: Marlies Glasius, *The International Criminal Court: A Global Civil Society Achievement* (New York: Routledge, 2006).

¹⁹ Kamari Maxine Clarke, *Az igazságszolgáltatás fikciói: The International Criminal Court and the Challenges of Legal Pluralism in Sub-Saharan Africa* (Cambridge Studies in Law and Society; Cambridge: Cambridge University Press, 2009) xxv, s322.

²⁰ John Hagan, *Igazságszolgáltatás a Balkánon: Prosecuting War Crimes in the Hague Tribunal* (Chicago: University of Chicago Press, 2003), John Hagan, Ron Levi, and Gabrielle Ferrales, "Swaying the Hand of Justice: The Internal and External Dynamics of Regime Change at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia", *Law & Social Inquiry*, 31/3 (2006), 585-616, Sara Dezalay, "Weakness as Routine in the Operations of the International Criminal Court", *International Criminal Law Review*, 17/2 (2016), 281--301, Mikkel Jarle Christensen, "From Symbolic Surge to Closing Courts: The Transformation of International Criminal Justice and Its Professional Practices", *International Journal of Law, Crime and Justice*, 34/4 (2015), 609-25.

a bíróságokkal.²¹ Elméleti szempontból a kritikus jogtudósok azt elemezték, hogy e jogterület eszméi néha belső konfliktusba kerülnek, vagy feszült viszonyt alakítanak ki egyes gyakorlataival.²² Miközben ez a szakirodalom különböző módokon hozzájárul ahhoz az ismeretanyaghoz, hogy a szereplők közötti kapcsolatok hogyan befolyásolják a hatalom dinamikáját a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén, nem vizsgálta szisztematikusan a hatalom különböző konstellációit, amelyek ezt a teret strukturálják.

A fejezet a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén érvényesülő hatalmi formák rendszerezéséhez Max Weber definíciójára épül, amely szerint a hatalom azt jelenti, hogy az ember mások ellenállása ellenére is képes megvalósítani akaratát.²³ Természetesen azt is meg kell vizsgálni, hogyan juthatunk olyan társadalmi pozícióba, ahol ilyen (anyagi és szimbolikus) hatalmat gyakorolhatunk, hogy értelmet nyerjen a hatalom eloszlása és egyensúlya egy adott társadalmi térben. Annak megértéséhez, hogy egyes szereplők hogyan és miért rendelkeznek hatalommal mások felett, az elemzést Pierre Bourdieu szociológiája inspirálta.²⁴ Az ő fogalmi eszközét használva, amely szerint a mezőt egy olyan relációs térként értelmezi, amelyet az ágensek és pozíciók közötti hatalmi viszonyok határoznak meg, a fejezet feltérképezheti és megvizsgálhatja a hatalom megoszlását a nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban. A fejezet az e területen tevékenykedő szereplők és a presztízs, a tekintély és a hatás iránti, a gyakorlatukba ágyazott versengő igényeket követve azonosítja a hatalom különböző pólusait, amelyek ezt a területet strukturálják. A hatalmi pólusok fogalma Bourdieu francia akadémiai területre vonatkozó elemzéséből származik, amelyben az akadémiai hatalom két típusát említi: az egyik a társadalmi póluson helyezkedik el, ahol például az akadémikusok a hatalmat a társadalommal kormányzati munkacsoportokban való együttműködésen keresztül építik (ez a jogi és orvosi tudományágakban jellemző), a másik pedig a tudományos pólus, ahol a hatalomhoz való hozzáférés a tudományos elkötelezettségen keresztül épül ki (ezt a tudományos és művészeti karok képviselik).²⁵ Miután ezt a koncepciót korábban már használtam a tudományos élet elemzésére a

²¹ Gerhard Anders, "A szakértelem megkérdőjelezése: *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 20/3 (2014), 426-44, Nigel Eltringham, "'We Are Not a Truth Commission': Fragmented Narratives and the Historical Record at the International Criminal Tribunal for Rwanda", *Journal of Genocide Research*, 11/1 (2009), 55-79.

²² Mégret, "Nemzetközi büntető igazságszolgáltatás: Christine Schwöbel (szerk.), *Critical Approaches to International Criminal Law: An Introduction* (London: Routledge, 2014).

²³ Max Weber, "Class, Status, Party", in H. H. Gerth és C. W. Mills (szerk.), *From Max Weber: Essays in Sociology* (London: Routledge, 2007a), 180-95. o. (London: Routledge, 2007a). 180.

²⁴ Pierre Bourdieu, *Raisons Pratiques: Sur La théOrie De L'action* (Paris: Seuil, 1994), 69-72. o.251.

²⁵ Pierre Bourdieu, *Homo Academicus* (Reprint. edn.; Stanford, Calif: Stanford University Press, 2000), 73-74. o.

A nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban²⁶ a hatalom különböző pólusainak gondolatát ebben a fejezetben továbbfejlesztjük, hogy megragadjuk azokat a fő gravitációs vonzásokat, amelyek meghatározzák, hogy a szereplők hogyan alakítják ki szakmai hatalmukat ezen a területen. A hatalom három pólusát azonosítjuk és elemezzük konkrét szakmai csoportok vonatkozásában. A jogi gyakorlat esetében a formalizmus/aktivizmus pólusai egymással versengő gravitációs vonzerőt gyakorolnak, és a hatalom különböző típusaihoz kapcsolódnak. A nem kormányzati szervezetek érdekképviselője esetében a tengely a helyi/nemzetközi befektetések és a hatalmi viszonyok pólusai között húzódik. Végül pedig a tudományosság tekintetében a Bourdieu által inspirált társadalom/tudomány ellentétes pólusait fogalmi eszközként használjuk. E pólusok mindegyike kettős jellegű: Egyrészt a társadalmi értékek (tőke) azon típusait képviselik, amelyek strukturálják az adott területen a meghatározott pozíciókhoz való hozzáférést, másrészt segítenek feltárni a különböző pólusokon felhalmozódott és a különböző erőforrásokhoz való hozzáférést biztosító hatalom sajátos formáját. Miközben a pólusok meghatározott szakmai csoportokkal kapcsolatban azonosíthatók, mindegyikük befolyást gyakorol a területre általánosságban. A hatalmi pólusok így a hatalom egy nagyobb hatalmi konstellációt alkotnak, amely a fejezet fő tárgya.

A három poláris páros azt szemlélteti, hogy az akarat érvényesítésére irányuló hatalom ritkán ellenőrizetlen vagy mérsékelhetetlen, hanem a hatalom gyakorlására irányuló más kísérletek, valamint a nem kívánt dominancia-megnyilvánulások hatásainak csökkentésére irányuló ellenstratégiák bevetése áll ellene. Ahogyan C. Wright Mills rámutatott, az elitek gyakran a különböző intézményekhez való hozzáférésre építették pozíciójukat, a munkájában azonosított amerikai elitek esetében a gazdaság, a kormányzat és a hadsereg bürokráciájára.²⁷ Ezen a hozzáféréseken keresztül az elitek hatalmat gyakorolnak, mivel döntéseik nagyszámú embert érintenek az általuk irányított bürokrációkban és abban a társadalomban, amelyben ezek a bürokrációk működnek. A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén az aktív bürokrációkat a nemzetközi büntetőbíróságok, a nagy nem kormányzati szervezetek és a tekintélyes egyetemek alkotják, olyan intézmények, amelyek maguk is a nemzetközi szervezetek (például az ENSZ) és a nemzeti bürokrációk nagyobb terében helyezkednek el. A hatalmi pólusok az ügynökök gyakorlatán, a hozzájuk kapcsolódó intézményeken és az ezekből a pozíciókból történő hatalomgyakorláson keresztül kapcsolódnak más területekhez.

Az egyes szereplők vagy társadalmi csoportok akaratának megvalósítása gyakran konkrét döntések megvalósításában nyilvánul meg (például arról, hogy ki ellen folytassanak nyomozást és büntetőeljárást, hová fordítsanak pénzeszközöket, kit válasszanak

²⁶ Christensen, "A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás prédikálása, gyakorlása és publikálása: Akadémiai

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727909>

szakértelem és egy nemzetközi jogterület fejlődése", (

²⁷ C. Wright Mills, *The Power Elite* (New York,: Oxford University Press, 1956) p423.

a helyszínen dolgozni, kikre támaszkodni, mint szakértőkre stb.), vagy az irányadó ötletek és koncepciók felépítése körül forog. Ezeknek a koncepcióknak szimbolikus erejük van, mivel értelmet és irányt adnak a gyakorlatoknak, amelyeket itt széles spektrumként fogunk fel, amely például a tényleges jogi döntéseket és a politikai döntéshozatalt egyaránt magában foglalja. E szimbolizmus tanulmányozása során a hatalmi pólusok tanulmányozása hasonlóságot mutat a büntetlenség és a kirakatperek közé szorult terület kritikai jogtudományával,²⁸ a maga szorongásaival²⁹ és kikerülhetetlen kettősségeivel,³⁰ de az ilyen ellentmondásokat a területen tevékenykedő szereplőkhöz és szakemberekhez köti. Az anyagi és szimbolikus dominanciát egyaránt elemezve a hatalmi pólusok olyan absztrakciók, amelyek a befolyás konkrét egyensúlyán alapulnak, és empirikusan érthetővé válnak azáltal, hogy arra összpontosítanak, hogyan halmozzák fel és használják fel a tőkét a hatalomhoz való hozzáférés érdekében. A tőke itt tágan értelmezve nemcsak a pénzügyi, hanem a kulturális, politikai és szakmai szakértelem formáit is jelenti.³¹ Az ilyen tőke felhalmozása során az egyes szereplők vagy társadalmi csoportok a terület kapcsolati struktúrája által biztosított keretek között dolgoznak, mivel az határozza meg a konkrét anyagi és szimbolikus erőforrásokhoz való hozzáférést. Az ezekhez az erőforrásokhoz való hozzáférés gyakran a területen belüli konkrét pozíciókhoz és a hivatalos vagy rejtett hatalmi struktúrákhoz való közelségükhöz kötődik, amelyeket az e cikkhez megkonstruált poláris ellentétek foglalnak magukban. A hatalmi pólusok tanulmányozásához a cikk a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén végzett korábbi kutatásokra és közel 150 interjúra épül.

Szakmai hatalmi pólusok a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén

A nemzetközi büntető igazságszolgáltatásban a munkamegosztást sajátos szakmai csoportok jellemzik, többek között, de nem kizárólagosan a jogi szakemberek, az akadémikusok és a nem kormányzati szervezetek képviselői. Bár más csoportok is tevékenykednek ezen a területen, például igazságügyi szakértők és más típusú, a bíróságokon vagy a bíróságok számára dolgozó szakemberek, a három azonosított csoport határozza meg a terület fő szakmai dinamikáját és a viták formáit.³² Bár ez a három csoport különböző szerepeket játszik a területen, olyan szerepeket, amelyek

²⁸ Martti Koskeniemi, "Between Impunity and Show Trials", *Max Planck Yearbook of United Nations Law Online*, 6/1 (2002), 1-32.

²⁹ Frédéric Mégret, "The Anxieties of International Criminal Justice", *Leiden Journal of International Law*, 29/01 (2016), 197-221.

³⁰ Darryl Robinson, "Kikerülhetetlen kettősök: 28/2 (2015), 323-47.

³¹ Bourdieu, *Raisons Pratiques: Sur La théOrie De L'action*, 108-23. o.

³² Christensen, "A szimbolikus hullámzástól a bíróságok bezárásáig: A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás és szakmai gyakorlatának átalakulása", (

folyamatosan újratárgyalják és átalakulnak, jelentős átfedések is vannak közöttük. A tipikus karriermozgások közé tartozik a bíróságokról a nem kormányzati szervezetekhez átköltöző (vagy éppen fordítva) személyzet, az ENSZ-hez vagy más nemzetközi szervezetekhez kerülő korábbi bírósági személyzet, valamint a tudományos életbe be- és kilépő szakmai pályák. A tényleges karrierváltásokon túl, amelyek során a terület egyik részén szerzett tapasztalatokat más pozíciókban kamatoztatják, a területen dolgozók szakmai gyakorlata is szorosan összefonódik, mivel az akadémikusok szakértőként szolgálnak a bíróságokon, vagy tanácsadóként működnek a nem kormányzati szervezetek számára, vagy mivel a bíróságok a nem kormányzati szervezetektől függenek a tanúhoz és áldozatokhoz való hozzáférés terén. Jelentős, hogy miközben számos együttműködési szál fut át a területen és annak különböző álláspontjain, az érdekek konvergenciája gyakran párhuzamosan zajlik a szakemberek, akadémikusok és nem kormányzati szervezetek közötti versennyel, mivel különböző nézőpontokat képviselnek olyan fontos vitákban, mint például az, hogy az ICC-nek milyen ügyekben kellene vádat emelnie, vagy hogy az intézmény hogyan költhetné el legjobban a forrásait. E csaták megvívása során e csoportok mindegyike a hatalom különböző formáit mozgósítja, amelyek a pozíciójukba vannak írva, akár intézményi erőforrásként, amikor a bíróságok vezetői konkrét döntéseket hoznak, akár szimbolikusabb erőforrásként, amikor tekintélyes egyetemek professzorai kritikát fogalmaznak meg a bírósági politikák vagy a joggyakorlat alakulásával kapcsolatban. Ezek a pozíciók, átfedéseik, együttműködésük és vitáik a nemzetközi jog és politika tágabb terében helyezkednek el. Mint ilyenek, a terület különböző érdekeltjei közötti csatározások valószínűleg a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás megítélését is alakítják a kapcsolódó terekben. Bár korlátozott empirikus ismeretek állnak rendelkezésre arról, hogy a különböző közönségek hogyan fogadják a nemzetközi büntető igazságszolgáltatást,³³ vagy hogy az e területről származó szakértelem milyen szakmai értéket képvisel,³⁴ a jog e formájának értéke a jog és a kormányzás nagyobb piacán valószínűleg összefügg azzal, hogy más érdekelt felek hogyan érzékelik a gyakorlatát. Itt a terület szakemberei kulcsszerepet játszanak, mivel ők azok, akik az innovációkat, eredményeket és kudarcokat közvetítik a szélesebb közönség felé, például a nem kormányzati szervezetek jelentései vagy tudományos publikációk révén. Bár keveset tudunk erről a kapcsolatról, a területen folyó belső csatározásoknak valamilyen módon alakítaniuk kell a terület értékének külső megítélését.

³³ Nigel Eltringham, "Amikor kísértálunk, miről szolt az egész?": Views on New Beginnings from within the International Criminal Tribunal for Rwanda', *Development and Change*, 45/3 (2014), 543-64, Kamari Maxine Clarke, Abel S. Knottnerus és Eefje De Volder (szerk.), *Africa and the Icc: Realities and Perceptions* (Cambridge: Cambridge University Press, 2016).

³⁴ Mikkel Jarle Christensen, "Egy ad hoc elit létrehozása: And the Value of International Criminal Law Expertise on a

Global Market", in Kevin Jon Heller et al. (szerk.), *The Oxford Handbook of International Criminal Law* (Oxford: Oxford University Press, megjelenés: 2018).

A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén különböző típusú jogalkalmazók tevékenykednek. Munkájuk egy olyan tengely mentén helyezkedik el, amely a formalista (gyakran bürokratikus gyakorlatok által támogatott) jogi perspektíváktól az új jogi eszközöket és eszméket létrehozó aktivistább perspektívákig terjed. A formalista felfogás a bíróságok bürokráciájába van beírva, szakmai gépezetüket a kamarák jellemzik, amelyekben a bírák és munkatársaik szorosan együttműködnek, valamint az ügyészi hivatal (OTP) és a hivatal. Amint azt Max Weber a bürokrácia elemzésében közismerten bemutatta,³⁵ a szabályok és eljárások formális alkalmazása jellemzi a kormányzás e formáját. Az előre meghatározott szabályok formalizált alkalmazására építve a bürokrácia minden hasonló ügyet azonos módon és ideális esetben azonos eredménnyel kezel. Ebben az értelemben a bürokrácia a jog szervezeti formájának mondható, akár zárt rendszerként tekintünk rá Kelsen tiszta jogelméletének szellemében,³⁶ akár a jogi szabályok formális rendszereként, ahogyan azt Hart szemlélete³⁷ hangsúlyozza, akár értelmező gyakorlatként, ahogyan azt Dworkin kiemeli.³⁸ A bürokráciák legitimitása kollektívaként a szabályok formalista alkalmazásához kötődik, amely lehetővé teszi számukra az intézményi és értelmező hatalom gyakorlását.³⁹ Ez a hatalom nem oszlik meg egyenletesen a terület gyakorlói között. Először is, nem minden jogi diplomát és karrierutat értékelnek egyformán, és ami a hatalom gyakorlása szempontjából még fontosabb, nem minden pozíció ad hozzáférést a jog azonos hatású megszólalásához. Ebben az összefüggésben a bírák intézményi pozíciója, amely a nemzeti joghatóságokban és más nemzetközi bíróságokban tükröződik, pontosan úgy épül fel, hogy a bírának adja meg a végső gyakorlati szót konkrét ügyekben. A bírák gyakran erősen átpolitizált kiválasztása és a bírói testület összetételére irányuló tudományos kutatás⁴⁰ egyaránt

³⁵ Weber, "Bürokrácia".

³⁶ Hans Kelsen, *Reine Rechtslehre; Einleitung in Die Rechtswissenschaftliche Problematik* (Leipzig und Wien, F. Deuticke, 1934) xiv p., 11., p236.

³⁷ Herbert La Hart, "The Concept of Law, Clarendon Law Series", (Oxford: Oxford University Press, 1961).

³⁸ Ronald Dworkin, *Law & Empire* (London: Fontana, 1986).

³⁹ Az értelmezésnek a nemzetközi jogban való általánosabb tárgyalását és a szakma számára betöltött szerepét lásd Ingo Venzke, *How Interpretation Makes International Law, on Semantic Change and Normative Twists* (Oxford: Oxford University Press, 2012), Jean D Aspremont, *International Law as a Profession*, eds Jean D Aspremont et al. (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

⁴⁰ Hira Abtahi, Odo Ogwuma, and Rebecca Young, "The Composition of Judicial Benches, Disqualification and Excusal of Judges at the International Criminal Court", *Journal of International Criminal Justice*, 11/2 (2013), 379-98, *ibid*, Ruth Mackenzie, *Selecting International Judges : Principle, Process, and Politics* (International Courts and

tükrözik e pozíció fontosságát. A bírának szentelt figyelmet talán csak az ügyészre fordított figyelem vetekszik, különösen az NBB esetében.⁴¹ Ezeket a pozíciókat az intézményi erőforrásokhoz való hozzáférés és az azok feletti ellenőrzés jellemzi. Az ügyész az OTP erőforrásait konkrét nyomozásokra irányíthatja, és különböző vádképviselési stratégiákat követhet, míg az elnök irányítja a tanácsok munkáját és a különböző tárgyalásokat, amelyet olyan adminisztratív pozíciók segítenek, mint a kabinetfőnök és a tanácsok vezetője. A nemzetközi büntetőbíróságokon kívül a védőügyvédek szerepe eltérő, mivel nem rendelkeznek ugyanolyan erőforrásokkal. Mivel nem az említett intézmények bürokráciája alkalmazza őket, helyzetük szabadabb, de bizonytalanabb is. A legtöbb kiegészítő a nemzetközi büntetőbíróságokon a hazai joghatóságon belüli hagyományosabb ügyekkel, vagy olyan büntetőügyekkel foglalkozik, amelyek határokon átnyúló tevékenységet vagy együttműködést foglalnak magukban. Ez a rugalmas pozíció nem biztosít hozzáférést az anyagi erőforrásokhoz, de a vádlottakhoz való közelség valamikor hozzáférést biztosíthat a médiában való megjelenéshez, ami lehetővé teszi e szakemberek számára, hogy munkájukat szélesebb közönség előtt népszerűsítsék, és a nemzetközi büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos sajátos nézőpontokat képviseljenek.

Míg a formalista értelmezési döntéseknek más erejük van, ha bürokratikus erőforrásokkal támogatják őket, a jogi érvelés más formái is vetekednek velük, amelyeket néha a bürokrácián kívüli szereplők vetnek be a bürokráciával szemben, néha pedig a bennfentesek támogatják új jogi fogalmak és doktrínák létrehozását (és mint ilyeneket, esetenként a bürokrácia erőforrásai támogatják). Egy olyan jogterületen, amelyet nagyfokú bizonytalanság jellemez, mivel 1993 előtt kevés jogtudomány létezett, jogi kérdések sokaságát kellett eldönteni a formalista és bürokratikus gyakorlatban nem rögzült eszmék importálásával. A bírák és más jogalkalmazók különböző értelmezési stratégiákat alkalmazva betöltötték a bíróságok eljárása, valamint az általuk használt jogi fogalmak - leginkább talán a felelősség módozatai - tekintetében keletkezett űrt.⁴² Ez a gyakorlat fontos funkciót töltött be a kialakulóban lévő

Tribunals Series; Oxford ; New York: Oxford University Press, 2010) xiv, 239 p, Daniel Terris et al., *The International Judge : An Introduction to the Men and Women Who Decide the World's Cases* (ibid., 2007) xxii, p315.

⁴¹ Kevin Jon Heller, "The Role of the International Prosecutor", in Cesare Romano, Karen Alter, and Yuval Shany (szerk.), *Oxford Handbook of International Adjudication* (Oxford: Oxford University Press, 2013), Martha Minow, *The First Global Prosecutor, Promise and Constraints* (Ann Arbor, MI Ann Arbor: University of Michigan Press, 2015).

⁴² Shane Darcy és Joseph Powderly, *Judicial Creativity at the International Criminal Tribunals* (2010) xl-xl, Steven Powles, "Joint Criminal Enterprise-Criminal Liability by Prosecutorial Ingenuity and Judicial Creativity", *J. Int'l Crim. Just.*, (2004)2, 606.

területet, de a nemzetközi büntetőbíróságok bírói aktivizmusának kritikája előtt is nyitva áll A⁴³ bírói aktivizmus vagy kreativitás, amely számos hazai rendszerben is jelen van, ellentmondásos, mert ellentétben áll a jogszerűség elvével, azaz a világosan meghatározott, megállapítható és visszaható hatályú jogi szabályok és elvek szigorú betartásával,⁴⁴ amely probléma a nemzetközi bűncselekményekkel kapcsolatban is felmerült.⁴⁵ Mindazonáltal az ad hoc aktivizmus a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás kialakulásának egyik alkotóeleme volt, és mint ilyen, az e terület gyakorlatának részévé vált új fogalmak megalkotása a szimbolikus hatalom gyakorlásának egyik módja volt. Az új fogalmak aktív értelmezési gyakorlatként való kialakítása azért különbözik a jog tipikus bürokratikus és formalista alkalmazásától, mert a rendszeren kívülről keres elveket és szabályokat, akár a nemzeti jogrendszerekben, akár más nemzetközi rendszerekben, ha nem is a különböző hagyományok kereszteződésében rakja össze az új jogi fogalmakat. Az új fogalmak megalkotását a meglévő keretekben lévő lyukak kitöltésére, valamint új irányok előmozdítására és presztízsképzésre használták. A Libanoni Különleges Törvényszék például - bár eddig sikertelenül - új terrorizmusdefiníciót alkotott, amelyet egyes jogalkalmazók kulcsfontosságú újításként támogattak, mások viszont kritizáltak.⁴⁶ A fogalmi aktivizmus a presztízsképzés egyik módja, amely azzal a képességgel függ össze, hogy a fogalmak meghatározása és védelme során a jogi érvelésen keresztül hatással lehet a jogi fejlődésre. Ugyanakkor az aktivizmus kétélű kard is lehet, ha az új fogalmak jelentős ellenállást váltanak ki más szakemberek és tudósok részéről. Az új fogalmak kidolgozása mellett a

⁴³ William A. Schabas, "Prosecutorial Discretion V. Judicial Activism at the International Criminal Court", *Journal of International Criminal Justice*, 6/4 (2008), 2008. szeptember, 731-61.

⁴⁴ Kenneth S. Gallant, *A jogszerűség elve a nemzetközi és összehasonlító büntetőjogban*, szerk. Kenneth S. Gallant (Cambridge: Cambridge University Press, 2009).

⁴⁵ Kai Ambos, "The Crime of Genocide and the Principle of Legality under Article 7 of the European Convention on Human Rights", *Human Rights Law Review*, 17/1 (2017), 175-86, Mark Klamberg, "International Criminal Law in Swedish Courts: The Principle of Legality in the Arklöv Case", *International Criminal Law Review*, 9/2 (2009), 395-409, Alessandro Bufalini, "The Principle of Legality and the Role of Customary International Law in the Interpretation of the Icc Statute.(International Criminal Court)", *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, 14/2 (2015), 233-54, Rehan Abeyratne, "Superior Responsibility and the Principle of Legality at the Eccc.(Pre-Trial Chamber of the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia)", *The George Washington International Law Review*, 44/1 (2012), 39-78.

⁴⁶ Matthew Gillett és Matthias Schuster, "Gyorsított igazságszolgáltatás: *Journal of International Criminal Justice*, 9/5 (2011), 898-1020, Kai Ambos, "Judicial Creativity at the Special Tribunal for Lebanon: Is There a Crime of Terrorism under International Law", *Leiden Journal of International Law*, 24/3 (2011), 655-75.

felelősségre vonás és az olyan jogi eszközök, mint a lezárt vádirat, az aktivizmus egy kevésbé koncepciózus formája az új doktrínákhoz való társuláshoz kötődik, amelyek célja például a nemi erőszak háborús bűncselekményként⁴⁷ való üldözése vagy az új áldozati részvételi rendszerek kialakítása.⁴⁸ Az ilyen gyakorlatokban az aktivizmus gyakran kapcsolódik más gyakorlatokhoz, amelyek túlmutatnak a jogi pozitívizmus által értelmezett jogi szférán. A bíróságok jogi küldetéséhez kapcsolódó különböző célokért dolgozó szakemberek részt vesznek a bíróságokon kívüli hálózatokban, például nem kormányzati szervezetekkel együttműködve, hogy új kommunikációs csatornákat hozzanak létre a nemzetközi bűncselekmények által érintett közösségek számára, vagy hogy bővítsék a bíróságok munkájával kapcsolatos ismereteket. Bár az aktivizmust néha maguk a bürokráciák is ösztönzik, az ilyen gyakorlatok kritikát szülhetnek azzal kapcsolatban, hogy a bíróságok szem elől tévesztik fő feladataikat, és olyan problémás útra léptek, amely elveti azt a formalizmust, amelyen keresztül működniük kellene.

A nem kormányzati szervezetek érdekérvényesítése szempontjából a két ellentétes pólus, a nemzetközi és a helyi, olyan gravitációs vonzerőt gyakorol, amely strukturálja a gyakorlatot és a hatalmat a terepen. Az emberi jogi civil szervezetek jelentős szerepet játszottak a nemzetközi büntetőbíróságok létrehozásában,⁴⁹ és a helyi civil szervezetek szorosan együttműködnek ezekkel az intézményekkel a helyszínen.⁵⁰ Hatalmi igényük szimbolikus szerepükben rejlik, mint az áldozatok és azon csoportok képviselői, amelyeknek nincs hangjuk nemzetközi szinten, beleértve a nemzetközi büntetőeljárásokat is. Ez a szimbolikus szerep, amelyet a kormányokat és a nemzetközi büntetőbíróságokat támogató vagy bíráló (vagy mindkettőt egyszerre bíráló) kiadványok, valamint azáltal, hogy például atrocitások bekövetkezése után a helyszínen együttműködnek ezekkel a szereplőkkel, a nemzetközi és a helyi két ellentétes pólusra épül. Ami a spektrum utóbbi végét illeti, a nem kormányzati szervezetek szerepe a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás tágabb területén, és a hatalom, amelyet ezen belül gyakorolni tudnak, a helyi érdekelttel és áldozatokkal való szoros kapcsolatukra épül. Nem kormányzati szervezetek

⁴⁷ Niamh Hayes, *A nemi erőszak fogalmának meghatározása a nemzetközi jogban: The Contribution of the International Criminal Tribunals* (Oxford University Press, 2010).

⁴⁸ Mariana Pena és Gaelle Carayon, "Is the Icc Making the Maximum of Victim Participation?", *International Journal of Transitional Justice*, 7/3 (2013), 518-35.

⁴⁹ Glasius, *A Nemzetközi Büntetőbíróság: A Global Civil Society Achievement*, Michael J. Struett, *The Politics of Establishing the International Criminal Court: Ngos, Agency and Discourse* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008).

⁵⁰ Marlies Glasius, "Global Justice Meets Local Civil Society: The International Criminal Court's Investigation in the Central African Republic", *Alternatives: Global, Local, Political*, 33/4 (2008), 413-33, Luc Reydam, "Ngo Justice: African Rights as Pseudo-Prosecutor of the Rwandan Genocide.(Nongovernmental Organizations)", *Human Rights Quarterly*, 38/3 (2016), 547-88, Kjersti Lohne, *Advocates of Humanity: Human Rights Ngos and International Criminal*

Justice (Oxford: Oxford University Press, (megjelenés alatt)).

gyakran akkor is hozzáférhetnek a helyi környezethez, amikor az államok vagy a nemzetközi büntetőbíróságok nem, és ebben a tekintetben alkupozícióra tesznek szert, mivel a hatóságok gyakran támaszkodnak rájuk, ha tanúkhöz vagy áldozatokhoz akarnak hozzáférni, egyes esetekben olyan tanúvallomásokhoz, amelyek új ügyek alapulnak. A helyi nem kormányzati szervezetek fontos szerepet játszanak a hozzáférés közvetítésében és a bizonyítékok összegyűjtésében, ami talán Kambodzsa és az ECCC esetében a legnyilvánvalóbb, ahol a Kambodzsai Dokumentációs Központ (DC-CAM) kulcsszerepet játszott a perben álló egykori vörös khmer vezetők ellen használt bizonyítékok összegyűjtésében és rendszerezésében.⁵¹ Miközben azonban a helyi nem kormányzati szervezetek fontos szerepet játszanak a hatékony bünvádi eljárás lehetősége szempontjából, a helyi pólust a konkrét konfliktusok nyilvánvaló tétje miatt a delegitímáció veszélye fenyegeti. A helyi pólus a konfliktus utáni helyzetekhez, sőt néha a folyamatban lévő konfliktusok helyszíneire való hozzáféréshez kapcsolódó helyi hatalomra építve a nem kormányzati szervezetek egyedülálló hozzáférést biztosítanak a nemzetközi büntetőeljárásokhoz szükséges erőforrásokhoz, különösen a büntetőeljárások alapjául szolgáló helyszíni tények ismeretéhez. A helyi hatalmi dinamikák ismerete, a tanúk és áldozatok mozgósításának képessége, valamint azon alapvető csoportok képviselői, amelyek igazságszolgáltatásért a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás harcolni látja magát. Ugyanakkor, bár a nem kormányzati szervezetek helyi hatalma döntő fontosságú a terepen betöltött szerepük szempontjából, ugyanakkor visszaélésekre és a hatalmi érdekekhez való túlzott közelségük miatti kritikákra is alkalmat ad, és a kambodzsai eljárások a nem kormányzati szervezetek beavatkozása ellenére gyakran elmaradtak.⁵²

A spektrum másik végpontján a nagy nem kormányzati szervezetek transznacionális jellegét arra használták fel, hogy függetlenségüket és legitimitásukat megerősítsék azáltal, hogy képesek az áldozatokat a világ minden táján képviselni. Ebben a tekintetben a nemzetközi pólus hozzáférést biztosít a nagyobb transznacionális NGO-k számára a szimbolikus hatalom kiépítéséhez és gyakorlásához, pontosan azért, mert a helyi hatalmi dinamikától távol működnek, és külső (és ideális esetben elfogulatlan) nézőpontot kínálnak a visszaélésekkel kapcsolatban. Ez a helyzet például az Amnesty International (AI) vagy a Human Rights Watch (HRW) esetében, amelyeknek a területen betöltött pozíciója az áldozatok képviselőire épült szerte a világon, és arra, hogy képesek rámutatni a legkirívóbb visszaélésekre, és arra törekednek, hogy a globális közvéleményt és a politikai fellépést azokra a forró pontokra irányítsák, ahol a legnagyobb szükség van rá. Ez a képesség egy olyan nagy nemzetközi szervezet létrehozásán alapul, amely rendelkezik az elemzési eszközökkel és szakértelemmel ahhoz, hogy a világ minden táján jelentéseket készítsen a forró pontokról, és továbbítsa a következő információkat

⁵¹ Christoph Sperfeldt, "Cambodian Civil Society and the Khmer Rouge Tribunal", *International Journal of Transitional Justice*, 6/1 (2012), 149-60.

⁵² Duncan Mccargo, 'Politika más eszközökkel? The Virtual Trials of the Khmer Rouge Tribunal', *International Affairs*, 87/3 (2011), 613-27. John D. Ciorciari és Anne Heindel, *Hybrid Justice, the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia* (Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press, 2014).

kritikájukat az érintett érdekelt feleknek. Bár nem rendelkeznek olyan intézményi hatalommal, mint más bürokratikus szervek, méretük és az általuk végzett munka professzionalizáltsága lehetővé teszi számukra, hogy jelentős erőforrásokat irányítsanak konkrét konfliktusövezetekre és PR-kampányokra. Ez a pozíció azonban lehetővé tette e nem kormányzati szervezetek számára, hogy erős szervezetet és hálózatokat építsenek ki, amelyek bizonyos fokú hozzáférést biztosítanak a hágai és New York-i nemzetközi politikához, ugyanakkor kritikák tárgyát is képezi. Különösen a globális északi hatalmi érdekekhez való közelségük miatt kritizálták ezeket a szervezeteket, és több nem kormányzati szervezet vállalta, hogy székhelyét a globális délre helyezi át, ahol az általuk képviselt emberek többsége él.⁵³ A kapcsolódó kritika kiemeli, hogy ezek a nem kormányzati szervezetek működésük⁵⁴ egy részében maguk is bürokratikussá váltak, és hogy a kormányzati bürokráciához való közelségük egyfajta izomorfizmushoz vezet, amely átalakítja saját munkamódszereiket.

A hatalmi struktúrák utolsó sarkalatos párja a nemzetközi büntetőjog területén a szellemi tér döntő részét képezi. Mivel a tudósok állandó és strukturáló jelenlétet jelentenek a nemzetközi büntetőjogban, a tudományos hatalom sajátos formáinak felhalmozása és az azokhoz való hozzáférés fontos szerepet játszik a tágabb területen. Amint azt máshol kiemeltük,⁵⁵ a tudósok által felhalmozott és gyakorolt intellektuális és intézményi hatalom térsége két ellentétes pólusban szerveződik: a társadalom és a tudomány. A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén a társadalmi pólus szorosan kapcsolódik a jogi gyakorlathoz, a tudományos pólus pedig a többi társadalomtudományhoz és a kritikai elmélethez. A társadalmi pólushoz közel álló tudósok számára a hatalom azáltal halmozódik fel, hogy a területen tevékenykedő más érdekeltek, főként a jogalkalmazók számára gyakorlati értékkel bíró tudományos munkát végeznek.⁵⁶ A büntetőjogászok⁵⁷ e láthatatlan kollégiuma által létrehozott tudományosság főként jogi jellegű, és célja, hogy hozzájáruljon a fogalmakhoz.

⁵³ Joanna Moorhead és Joe Sandler Clarke, 'Big Ngos Prepare to Move South, but Will It Make a Difference?', *The Guardian*, november 16 2015.

⁵⁴ E. A. Narayana, "A nem kormányzati szervezetek bürokratizálása: An Analysis of Employees' Perceptions and Attitudes", *Public Administration and Development*, 12/2 (1992), 123-37, Elżbieta Drażkiewicz-Grodzicka, "State Bureaucrats' and 'Those Ngo People': Promoting the Idea of Civil Society, Hindering the State", *Critique of Anthropology*, 36/4 (2016), 341-62.

⁵⁵ Christensen, "A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás prédikálása, gyakorlása és publikálása: Akadémiai szakértelem és egy nemzetközi jogterület fejlődése", (

⁵⁶ Stahn, *A Nemzetközi Büntetőbírótság joga és gyakorlata*.

⁵⁷ Claus Kreß, "Towards a Truly Universal Invisible College of International Criminal Lawyers", *Torkel Opsahl Academic EPublisher Occasional Paper Series*, (2014), 1-36.

és megszerezése a nemzetközi büntetőjog fejlődő gyakorlatának. Ez a közelség lehetővé teszi, hogy közel maradjanak a gyakorlathoz, és hogy a jogalkalmazók elfogadják és olvassák őket, sőt néha még a bíróságok ítélkezési gyakorlatában is idézik őket. Mivel időnként ki-be tudnak ugrani a tudományos életből, hogy a bíróságoknak is dolgozzanak, e tudósok közül néhányan a gyakorlat szolgájaként tekintenek a tudományra, és arra használják azt, hogy a gyakorlati térben is elhelyezkedjenek, esetleg pályafutásuk egy szakaszában bíróvá válva valamelyik bíróságon. A másik póluson a jogtudósok kritikai törekvésként tekintenek a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás egyes doktrínáival és ideológiáival szembeni ellenálláshoz. Ezen a póluson a presztízs és a hatalomhoz való hozzáférés a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás hibáira és tévedéseire rávilágító eredeti és kritikus jogtudományi munkára épül. Miközben ezeket a tudósokat a jogalkalmazók irritálónak vagy akadályozónak tekintik, hatalmat építenek a professzori címek és a bíróságok kritikájának meghatározására, valamint az új generációk oktatására való képesség formájában. Ennek során ötleteket és koncepciókat importálnak más társadalomtudományoktól, akik általában ezen a póluson keresztül lépnek be a területre, de gyakran még távolabb állnak a gyakorlati pólustól. A társadalom és az akadémiai szféra ellentétes pólusai a presztízs és a hatalom különböző formáihoz biztosítanak hozzáférést, és egyes ügynökök e szélsőségek közepén építik karrierjüket, amely pozíció azt a kockázatot is magában hordozza, hogy irrelevánsnak vagy akár akadályozónak tekintik azokat a gyakorlati szakembereket, akik a formalizmus és az aktivizmus pólusai között dolgoznak, és ritkán vannak a kritika piacán.

A villanyoszlopok konstellációjának egyéb mezőhatásai

A hatalmi pólusok hatása az egész területen analitikusan bemutatható azon keresztül, ahogyan a nemzetközi büntetőbíróságokon és azok körül a viták és konfliktusok lejátszódnak. A fentiekben meghatározott szakmai csoportokkal kapcsolatban azonosított három póluspár szélesebb körű hatást gyakorol a területen. Míg a nemzetközi/lokális pólus erős gravitációs erőt gyakorol a nem kormányzati szervezetek nemzetközi büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos elkötelezettségére, e póluspár hatása a jogalkalmazókra és a bíróságok meghatározásáért folytatott küzdelemre is látható. A hibrid vagy nemzetközivé tett büntetőbíróságok megjelenésével megismétlődött a vita arról, hogy hogyan lehet a legjobban megteremteni az igazságszolgáltatást. A tudományosságban a hibriditás mellett szóló okokat emelték ki,⁵⁸ de később szembeállították az inkább internacionalista

⁵⁸ Frederic Megret, "A hibriditás védelmében: A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás reprezentációs elmélete felé", *Cornell International Law Journal*, 38/3 (2005), 725-51.

a büntető igazságszolgáltatásról alkotott elképzelések.⁵⁹ Általánosságban a hibrid megoldások helyi beágyazottságát úgy tekintették, mint ami azzal a potenciális előnnyel jár, hogy növelheti az alapvető bűncselekményekre irányuló büntető igazságszolgáltatás hatékonyságát és legitimitását,⁶⁰ míg a nemzetközi modelleket a nemzetközi társadalom akaratának tükörképeként állították be, amely ebből a kollektívából meríti erejét és autonómiáját.⁶¹ A helyi és a nemzetközi presztízs és hatalom közötti, a tudományban tükröződő ellentét az alapvető bűncselekményekkel foglalkozó büntetőbíróóságok létrehozásának gyakorlatában és abban, hogy ezek az intézmények a terveknek megfelelően működjenek (vagy egyes esetekben közvetítsenek az egymással ellentétes tervek között), szintén látható. Ez talán a kambodzsai ECCC létrehozásához vezető folyamatban a leglátványosabb. A tárgyalások során az ENSZ képviselője, a Jogi Ügyek Hivatalának vezetője, Hans Corell határozottan kiállt a nemzetközi igazságszolgáltatási normák értéke mellett, és így a bíróság nemzetközi ellenőrzése mellett, míg a kambodzsai tárgyalófelek ragaszkodtak a helyi szereplők által meghatározott folyamat és kamara értékéhez.⁶² Az eredmény egy olyan bíróság lett, amely két szélsőség között ingadozik, és amely egy összetett szervezeti és működési struktúrán alapul, amelyben a kambodzsai kormány az eljárás fontos részei felett megtartotta az ellenőrzést. A nemzetközi/lokális ellentétek az akadémiai szféra számára is fontosak, ahol a pólusok strukturálják a kutatás intézményi felfogását, és az egyes kutatók többek között az egyes intézmények preferenciáinak megfelelő elméleti perspektívák között választanak. Ezek a választások a diszciplináris, valamint az egyetemi szektorokon, egyetemeken és különösen a jogi karokon belüli harcokhoz kapcsolódnak, hogy vagy a nemzetközi jelenségekre és a nemzetközi kutatási profilra való összpontosítást értékelik, vagy inkább a nemzeti jogra és kormányzásra összpontosítanak. Hasonlóképpen, a társadalom/tudomány pólus strukturáló erőt gyakorol más szakemberekre is. A nem kormányzati szervezetek gyakran vesznek részt kutatásokban, hogy alátámasszák a helyi és

⁵⁹ Frédéric Mégret, "The Case against Complementarity", in Carsten Stahn és Mohamed M El Zeidy (szerk.), *The International Criminal Court and Complementarity: From Theory to Practice* (2 edn.; Cambridge: Cambridge University Press, 2018).

⁶⁰ Laura A Dickinson, "The Promise of Hybrid Courts", *The American Journal of International Law*, 97/2 (2003), 295-310. Harry Hobbs, "Towards a Principled Justification for the Mixed Composition of Hybrid International Criminal Tribunals", *Leiden Journal of International Law*, 30/1 (2017/003/001 2017), 177-97.

⁶¹ Antonio Cassese, "The Legitimacy of International Criminal Tribunals and the Current Prospects of International Criminal Justice", *ibid.* 25/2 (2012), 491-501.

⁶² Mikkel Jarle Christensen és Astrid Kjeldgaard-Pedersen, "Competing Perceptions of Hybrid Justice: International V. National in the Extraordinary Chambers of the Court of Cambodia", *Journal of International Criminal Justice*, 18/1 (2018), 1-27.

nemzetközi igazságszolgáltatás. Ezzel egy olyan versenybe kapcsolódnak be, amelyet nagymértékben a tudósok határoznak meg, és gyakran szorosan együttműködnek a tudósokkal. Miközben a nem kormányzati szervezetek perspektívája miatt a társadalmi pólus felé hajlanak, hogy olyan legitim terméket készítsenek, amely a bíróságoktól való függetlenségüket mutatja, és amelyet a politikai döntéshozók komolyan vesznek, betartják a tudósok által létrehozott és ellenőrzött kutatási normákat. Ez a gyakorlat a nem kormányzati szervezetek nemzetközi/lokális pólusaihoz is kapcsolódik, mivel a nagy nemzetközi szervezetek által közzétett, a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás⁶³ helyi fogadtatására vonatkozó kutatások újra összekapcsolhatják gyakorlatukat az általuk globális szinten képviselt érdekelt felekkel.⁶⁴ Ugyanakkor a bíróságok által hivatkozott érvelést és ítélkezési gyakorlatot a tudósok és a gyakorlati szakemberek is tesztelik a konkrét kérdésekkel foglalkozó legújabb tudományokban, itt kifejezetten a gyakorlat felé hajló tudományokban. Ahogyan egyes tudósok a társadalmi pólus felé húzódnak, hogy a gyakorlathoz való közelséggel járó szakmai előnyökhöz jussanak, úgy a gyakorlati szakemberek is a kutatási pólus felé húzódnak, hogy legitimálják a nemzetközi büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos elemzéseiket, és megteremtsék számukra az autonómia és a függetlenség tudományos produkcióval járó buzdalmát.

Végül, a formalizmus és az aktivizmus közötti ellentét a nem kormányzati szervezetek és a tudósok közötti ötletgenerálást is strukturálja. Bár ezek a csoportok gyakran aktivistábbak a nemzetközi büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos nézeteikben (legalábbis ha egyértelmű normatív perspektívákkal rendelkező akademikusokról van szó), ahhoz, hogy ezt az aktivizmust sikeresen keretbe lehessen foglalni, olyan módon kell keretezni, amely tükrözi a bíróságok formalizmusát ezen a téren. Míg a nem kormányzati szervezetek gyakran úgy bizonygatják és őrzik meg függetlenségüket, hogy széleskörű, általános kijelentéseket tesznek arról, hogy mit kellene a bíróságoknak tenniük, addig formalisztikusabban adaptált elképzelésekkel találkozhatunk például akkor, amikor akademikusok konkrét reformjavaslatokat írnak, amelyek célja, hogy a Római Statútumba új cikkek beillesztésével megoldásokat írjanak elő a bűnözéssel kapcsolatos problémákra.⁶⁵ Az ilyen, egyértelműen a társadalmi pólushoz igazodó stratégiák nyilvánvalóak a bíróságok alapszabálytervezeteinek megírása során, amelyek gyakran megelőzték a bíróságok létrehozását, hogy könnyen megvalósítható javaslatokat kínáljanak, amelyek a formális jellemzőkkel rendelkező

⁶³ Human Rights Watch Hrw, "Making Justice Count: (New York, 2015), Human Rights Watch Hrw, "Even a 'Big Man' Must Face Justice: Lessons from the Charles Taylor Case", (New York: Human Rights Watch, 2012), Amnesty International Ai, "Venezuela: Venezuela: "End Impunity end through Universal Jurisdiction", (London: Amnesty

International, 2009).

⁶⁴ Amnesty International Ai, "Establishing a Just, Fair and Effective International Criminal Court", (London, 1994), Amnesty International Ai, "Memorandum on Victims", (London: Amnesty International, 1999).

⁶⁵ Steven Freeland, *Addressing the Intentional Destruction of the Environment During Warfare under the Rome Statute of the International Criminal Court* (Cambridge: Interstitia Ltd, 2015).

elfogadható intézmény.⁶⁶ Míg a tudósok és a nem kormányzati szervezetek aktivista stratégiákat is kidolgoznak abban az értelemben, hogy új koncepciókat és utakat dolgoznak ki a bíróságok számára, az intézményi befolyásuk esélye azzal függ össze, hogy mennyire ismerik a jog e térének formalizmusát, és mennyire tudják aktivizmusukat ezen belül elhelyezni. Úgy tűnik azonban, hogy az intézményi befolyás nem mindig a fő cél, a nem kormányzati szervezetek időnként inkább a kritika határozottabb formáit részesítik előnyben, amelyek a területen közvetlenül tevékenykedő szakembereken kívüli közönséghez szólnak, mint például a finanszírozókhöz és az emberi jogok érdekeltjeihez, amelyekhez sok nagyobb szervezet továbbra is kötődik.

A pólusok mindegyike befolyást gyakorol a hozzájuk vonzó szakemberek különböző csoportjaira, mivel közvetítik a presztízs és a szakmai lehetőségek bizonyos formáihoz való hozzáférést, lehetővé téve a szereplők számára, hogy megerősítsék profiljukat vagy legitimálják elképzeléseiket, és úgy alakítsák ki azokat, hogy azok megfeleljenek egy adott közönségnek, valamint hozzáférést biztosítsanak bizonyos erőforrásokhoz. A pólusok ilyen konstellációja strukturálja a hatalom sajátos formáinak felhalmozódását és gyakorlását, amelyek az egész területre hatással vannak. Mivel a hatalmi pólusok hatással vannak a terület érdekelt feleire, más társadalmi terekhez is kötik őket, például a tudományos élethez, az emberi jogokhoz és a nemzetközi büntető igazságszolgáltatáson túli jogi gyakorlathoz.

Záró megjegyzések

Miközben a politikai hatalom alakította és továbbra is befolyásolja a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területét, annak kialakulását és fejlődését, az e társadalmi téren belül felépített hatalmi formák szintén hatással vannak a vitákra, a viták formáira és az újításokra. A hatalmi pólusok, amelyek sajátos vonzerőt gyakorolnak konkrét szakmai csoportokra, közvetítik a hatáskör és a befolyás sajátos formáihoz való hozzáférést, ugyanakkor eltávolítják a szereplőket a más pólusokon elhelyezkedő hatalmi formáktól. Ez nem azt jelenti, hogy minden ágens egy hatalmi pólushoz kötődik, hanem azt, hogy fő hatalmukat és erőforrás-szerzési képességüket meghatározott pólusokból merítik. az elit ágensek ugrálhatnak a pólusok között, vagy a pólusok közötti egyenlő távolságban alakíthatnak ki karriereket. Ezekben a hatalmi egyenlítőpontokon olyan karrierek építhetők ki, amelyek a befolyás presztízsének különböző formáihoz biztosítanak hozzáférést, de gyakran a hatalomhoz vezető kevésbé biztos utakat választanak, amelyek az ellentétek közötti ingadozásukban azt kockáztatják, hogy illegitimnek tekintik őket.

⁶⁶ M. Cherif Bassiouni, *A Nemzetközi Büntetőbíróság alapokmánytervezete* (Nouvelles ÉTudes PéNales; Pau:

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3727909>

Association internationale de droit pénal, 1992) vii, 182 p, Nemzetközi Jogi Bizottság IIc, "Draft Statute for an International Criminal Court", (1994), 1-43.

A fejezet a hatalom új perspektíváját kialakítva három ellentétes pólust azonosított, amelyek a hatalom felhalmozásához és gyakorlásához való hozzáférést strukturálják a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén. A konkrét szakmai és intézményi gyakorlatokhoz való viszonyukban a formalizmus/aktivizmus, a nemzetközi/helyi és a társadalom/akadémia pólusok közvetíthetik a hatalom sajátos szimbolikus és anyagi formáihoz való hozzáférést. Azáltal, hogy a tevékenységeket a terület vitatott eszméi vagy gyakorlatai felé irányítják, a pólusok a hatalmat az erőforrásokért és a presztízsért folytatott versenyben gyakorolják. E pólusok társadalmi értékéhez és hatalmához kapcsolódva e tér eszméi és gyakorlatai a jog és a politika összefonódásával is kölcsönhatásba lépnek, mivel mindkettő fejlődését igyekeznek befolyásolni. A hatalmi pólusok elmélyült perspektívája a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén megmutatja, hogy az ebben a kölcsönhatásban játszódó dinamika árnyaltabb, mint a kemény politikai hatalom és a formális (néha még a puha) jog közötti egyszerű ellentét. A kettő közötti kölcsönhatást, ahogyan az a nemzetközi büntető igazságszolgáltatás területén lejátszódik, a hatalmi pólusokkal kapcsolatban kell elemezni, hogyan helyezkednek el egymáshoz képest, és hogyan változik a köztük lévő egyensúly az idők során.

- Abeyratne, Rehan (2012), "Superior responsibility and the principle of legality at the ECCC.(Pre-Trial Chamber of the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia)", *The George Washington International Law Review*, (441), 39-78.
- Abtahi, Hiran, Ogwuma, Odo és Young, Rebecca (2013), "The Composition of Judicial Benches, Disqualification and Excusal of Judges at the International Criminal Court", *Journal of International Criminal Justice*, (112), 379-98.
- Al, Amnesty International (1994), "Egy igazságos, méltányos és hatékony Nemzetközi Büntetőbíróság létrehozása", (London).
- (1999), "Memorandum az áldozatokról", (London: Amnesty International).
- (2009), "Venezuela: (London: Amnesty International). Alter, Karen J. (2014), *A nemzetközi jog új terepe: Courts, Politics, Rights* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press) xxvi, pages.450
- Alter, Karen J., Helfer, Laurence R., and Madsen, Mikael R. (2016), "How Context Shapes the Authority of International Courts", *Law and Contemporary Problems*, (791), 1-36.
- Ambos, Kai (2011), "Judicial Creativity at the Special Tribunal for Lebanon: Is There a Crime of Terrorism under International Law", *Leiden Journal of International Law*, (243), 655-75.
- (2013), *Treatise on International Criminal Law* (Első kiadás. edn.; Oxford, Egyesült Királyság: Oxford University Press) kötetek.
- (2017), "The Crime of Genocide and the Principle of Legality under Article 7 of the European Convention on Human Rights", *Human Rights Law Review*, (171), 175-86.
- Anders, Gerhard (2014), "Contesting Expertise: Antropológusok a Sierra Leone-i Különleges Bíróságon", *Journal of the Royal Anthropological Institute*, (203), 426-44.
- Aspremont, Jean d (2017), *International law as a profession*, eds Jean d Aspremont, et al. (Cambridge: Cambridge University Press).
- Bass, Gary Jonathan (2000), *Stay the Hand of Vengeance: The Politics of War Crimes Tribunals* (Princeton: Princeton University Press).
- Bassiouni, M. Cherif (1992), *Alapszabály-tervezet, Nemzetközi Büntetőbíróság* (Nouvelles études pénales; Pau: Association internationale de droit pénal) vii, p182.
- (2013), *Introduction to International Criminal Law* (2. rev. ed. edn.; Leiden: Martinus Nijhoff).
- Bassiouni, M. Cherif és Nanda, Ved P. (1973), *A treatise on international criminal law*, kötetek2 (Springfield, Ill.: Thomas).
- Bosco, David L. (2014), *Durva igazságszolgáltatás: The International Criminal Court in a World of Power Politics* (Oxford: Oxford University Press).
- Bourdieu, Pierre (1994), *Raisons pratiques: sur la théorie de l'action* (Paris: Seuil) p251.
- (2000), *Homo academicus* (Reprint. edn.; Stanford, Calif: Stanford University Press).
- Branch, Adam (2011), *Displacing Human Rights : War and Intervention in Northern Uganda* (Oxford: Oxford University Press).
- Bufalini, Alessandro (2015), "A jogszerűség elve és a nemzetközi szokásjog szerepe az NBB alapokmányának értelmezésében (Nemzetközi Büntetőbíróság)", *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, (142), 233-54.
- Carr, Edward Hallett (1940), *The twenty years' crisis, 1919-1939; an introduction to the study of international relations* (London,: Macmillan and co., limited) xv, p312,1.
- Cassese, Antonio (2008), *International Criminal Law* (2. kiadás; Oxford ; New York: Oxford University Press) li, p455.
- (2012), "The Legitimacy of International Criminal Tribunals and the Current Prospects of International Criminal Justice", *Leiden Journal of International Law*, (252), 491-501.
- Christensen, Mikkel Jarle (2015), "A szimbolikus hullámzástól a bíróságok bezárásáig: The Transformation of International Criminal Justice and its Professional Practices", *International Journal of Law, Crime and Justice*, (344), 609-25.

- (2016), "A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás prédikálása, gyakorlása és publikálása: *International Criminal Law Review: Academic Expertise and the Development of an International Field of Law*", *International Criminal Law Review*.
- (megjelenés előtt 2018), "The Creation of an Ad Hoc Elite: And the Value of International Criminal Law Expertise on a Global Market", in Kevin Jon Heller, et al. (szerk.), *The Oxford Handbook of International Criminal Law* (Oxford: Oxford University Press).
- Christensen, Mikkel Jarle és Kjeldgaard-Pedersen, Astrid (2018), "Competing Perceptions of Hybrid Justice: International v. National in the Extraordinary Chambers of the Court of Cambodia", *Journal of International Criminal Justice*, (181), 1-27.
- Ciorciari, John D. és Heindel, Anne (2014), *Hybrid justice, the extraordinary chambers in the courts of Cambodia* (Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press).
- Clapham, Andrew és Gaeta, Paola (2014), *War Crimes and Other International 'Core' Crimes* (Oxford University Press).
- Clarke, Kamari Maxine (2009), *Fictions of Justice: The International Criminal Court and the Challenges of Legal Pluralism in sub-Saharan Africa* (Cambridge studies in law and society; Cambridge: Cambridge University Press) xxv, s322.
- Clarke, Kamari Maxine, Knottnerus, Abel S. és Volder, Eefje de (szerk.) (2016), *Africa and the ICC: Realities and Perceptions* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Cryer, Robert (2005), *Prosecuting international crimes : prosecuting international crimes : selectivity and the international criminal law regime* (Cambridge studies in international and comparative law; Cambridge ; New York: Cambridge University Press) xxviii, p360.
- Darcy, Shane és Powderly, Joseph (2010), *Igazságügyi kreativitás a nemzetközi büntetőbíróságokon* xl-xl.
- Dezalay, Sara (2016), "A gyengeség mint rutin a szándékos büntetőbíróság működésében", *International Criminal Law Review*, (172), 281-301.
- Dickinson, Laura A (2003), "The promise of hybrid courts", *The American Journal of International Law*, 97 (2), 295-310.
- Drażkiewicz-Grodzicka, Elżbieta (2016), "State Bureaucrats' and 'Those NGO People': Promoting the idea of civil society, hindering the state", *Critique of Anthropology*, (364), 341-62.
- Dworkin, Ronald (1986), *Law's empire* (London: Fontana).
- Eltringham, Nigel (2009), ""We are not a Truth Commission": Fragmented narratives and the historical record at the International Criminal Tribunal for Rwanda", *Journal of Genocide Research*, 11 (1), 55- 79.
- (2014), "Amikor kísétálunk, miről szólt az egész?": Views on New Beginnings from within the International Criminal Tribunal for Rwanda', *Development and Change*, (453), 543-64.
- Freeland, Steven (2015), *Addressing the Intentional Destruction of the Environment during Warfare under the Rome Statute of the International Criminal Court* (Cambridge: Interstia Ltd).
- Gallant, Kenneth S. (2009), *A jogszerűség elve a nemzetközi és összehasonlító büntetőjogban*, szerk. Kenneth S. Gallant (Cambridge: Cambridge University Press).
- Gillett, Matthew és Schuster, Matthias (2011), "Fast-track justice: the Special Tribunal for Lebanon defines terrorism", *Journal of International Criminal Justice*, (95), 898-1020.
- Gissel, Line Engbo (2013), "Judicialising peace, the International Criminal Court's impact on political settlements in Kenya and Uganda", (Politica).
- Glasius, Marlies (2008), "A globális igazságosság és a helyi civil társadalom találkozása: A Nemzetközi Büntetőbíróság vizsgálata a Közép-afrikai Köztársaságban", *Alternatives: Global, Local, Political*, (334), 413-33.
- Glasius, Marlies (2006), *A Nemzetközi Büntetőbíróság: A Global Civil Society Achievement* (New York: Routledge).
- Hagan, John (2003), *Igazságszolgáltatás a Balkánon*: (Chicago: University of Chicago Press).
- Hagan, John és Levi, Ron (2005), "Crimes of War and the Force of Law", *Social Forces*, (834), 1499-534.

- Hagan, John, Levi, Ron és Ferrales, Gabrielle (2006), "Az igazságszolgáltatás kezének megingatása: The Internal and External Dynamics of Regime Change at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia", *Law & Social Inquiry*, (313), 585-616.
- Hart, Herbert LA (1961), "The concept of law, Clarendon law series", (Oxford: Oxford University Press).
- Hayes, Niamh (2010), *Creating a Definition of Rape in International Law: The Contribution of the Nemzetközi büntetőbíróságok* (Oxford University Press).
- Heller, Kevin Jon (2011), *The Nuremberg Military Tribunals and the Origins of International Criminal Law (A nürnbergi katonai törvényszékek és a nemzetközi büntetőjog eredete)*. (Oxford: Oxford University Press).
- (2013), "A nemzetközi ügyész szerepe", in: Cesare Romano, Karen Alter és Yuval Shany (szerk.), *OXFORD HANDBOOK OF INTERNATIONAL ADJUDICATION* (Oxford: Oxford University Press).
- Hobbs, Harry (2017), "Towards a Principled Justification for the Mixed Composition of Hybrid International Criminal Tribunals", *Leiden Journal of International Law*, (301), 177-97.
- HRW, Human Rights Watch (2012), "Even a 'Big Man' Must Face Justice: (New York: Human Rights Watch).
- (2015), "Making Justice Count: (New York): "Lessons from the ICC's Work in Côte d'Ivoire".
- ILC, Nemzetközi Jogi Bizottság (1994), "Draft Statute for an International Criminal Court", 1-43. Kelsen, Hans (1934), *Reine rechtslehre; einleitung in die rechtswissenschaftliche problematik* (Leipzig und Wien,: F. Deuticke) xiv p., l1., p236.
- Kersten, Mark (2016), *Justice in Conflict: The Effects of the International Criminal Court's Interventions on Ending Wars and Building Peace* (Oxford: Oxford University Press).
- Kjeldgaard-Pedersen, Astrid (2015), "What Defines an International Criminal Court?: A Critical Assessment of 'the Involvement of the International Community' as a Deciding Factor", (281), 113-31.
- Klamberg, Mark (2009), "Nemzetközi büntetőjog a svéd bíróságokon: A jogszerűség elve az &em>Arklöv ügyben", *International Criminal Law Review*, (92), 395-409. o. (2).
- Koskenniemi, Martti (2002), "Between Impunity and Show Trials", *Max Planck Yearbook of United Nations Law Online*, (61), 1-32.
- Kreß, Claus (2014), "Towards a Truly Universal Invisible College of International Criminal Lawyers", *Torkel Opsahl Academic EPublisher Occasional Paper Series*, 1-36.
- Lohne, Kjersti ((megjelenés előtt)), *Az emberiség szószólói: Human Rights NGOs and International Criminal Justice* (Oxford: Oxford University Press).
- Mackenzie, Ruth (2010), *Selecting international judges : principle, process, and politics* (International courts and tribunals series; Oxford ; New York: Oxford University Press) xiv, p239.
- McCargo, Duncan (2011), "Politika más eszközökkel? A vörös khmerek bíróságának virtuális tárgyalásai", *International Affairs*, (873), 613-27.
- Megret, Frederic (2005), "A hibriditás védelmében: Towards a Representational Theory of International Criminal Justice", *Cornell International Law Journal*, (383), 725-51.
- Mégret, Frédéric (2014), "Nemzetközi büntető igazságszolgáltatás: Christine Schwöbel (szerk.), *Critical Approaches to International Criminal Law: An Introduction* (London: Routledge), 17- 53.
- (2016), "The Anxieties of International Criminal Justice", *Leiden Journal of International Law*, 29 (01), 197- 221.
- (2018), "The Case Against Complementarity", in Carsten Stahn és Mohamed M El Zeidy (szerk.), *The International Criminal Court and Complementarity: From Theory to Practice (Az elméletől a gyakorlatig)* (2 edn.; Cambridge: Cambridge University Press).
- Mills, C. Wright (1956), *The power elite* (New York,: Oxford University Press) p423.
- Minow, Martha (2015), *The First Global Prosecutor, Promise and Constraints* (Ann Arbor, MI Ann Arbor: University of Michigan Press).
- Moorhead, Joanna és Clarke, Joe Sandler (2015), 'Big NGOs prepare to move south, but will it make a difference? ', *The Guardian*, november16.

- Narayana, E. A. (1992), "A nem kormányzati szervezetek bürokratizálódása: *Közigazgatás és fejlesztés*, (122), 123-37.
- Pena, Mariana és Carayon, Gaelle (2013), "Is the ICC Making the Maximum of Victim Participation?", *International Journal of Transitional Justice*, (73), 518-35.
- Peskin, Victor (2008), *Nemzetközi igazságszolgáltatás Ruandában és a Balkánon*: (Cambridge: Cambridge University Press) xxi, p272.
- Powles, Steven (2004), "Joint Criminal Enterprise-Criminal Liability by Prosecutorial Ingenuity and Judicial Creativity", *J. Int'l Crim. Just.*, 2,606.
- Reydams, Luc (2016), "NGO igazságszolgáltatás: (nem kormányzati szervezetek)", *Human Rights Quarterly*, (383), 547-88.
- Roach, Steven C. (2009), *Governance, order, and the International Criminal Court, between realpolitik and a cosmopolitan court* (Oxford: Oxford University Press).
- Robinson, Darryl (2015), "Kikerülhetetlen Dyads: Miért nem győzhet a Nemzetközi Büntetőbíróság?", 28 (2), 323- 47.
- Schabas, William A. (2008), "Prosecutorial Discretion v. Judicial Activism at the International Criminal Court", *Journal of International Criminal Justice*, (64), 731-61.
- (2011), *An Introduction to the International Criminal Court* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Schwöbel, Christine (szerk.), (2014), *Critical Approaches to International Criminal Law: Bevezetés* (London: Routledge).
- Sikkink, Kathryn (2011), *The Justice Cascade: How Human Rights Prosecutions are Changing World Politics (Hogyan változtatják meg az emberi jogi eljárások a világpolitikát)*. (Norton Series of World Politics; New York: W. W. Norton & Co.) viii, s342.
- Sperfeldt, Christoph (2012), "Cambodian Civil Society and the Khmer Rouge Tribunal", *International Journal of Transitional Justice*, (61), 149-60.
- Stahn, Carsten (2015), *Law and Practice of the International Criminal Court* (Oxford: Oxford University Press).
- Struett, Michael J. (2008), *The Politics of Establishing the International Criminal Court : NGOs, Agency and Discourse* (Basingstoke: Palgrave Macmillan).
- Tallgren, Immi (2002), "The Sensibility and Sense of International Criminal Law", *European Journal of International Law*, (133), 561-95.
- Terris, Daniel, et al. (2007), *The international judge : an introduction to the men and women who decide the world's cases* (International courts and tribunals series; Oxford ; New York: Oxford University Press) xxii, p315.
- Venzke, Ingo (2012), *How interpretation makes international law, on semantic change and normative twists (Hogyan teszi az értelmezés a nemzetközi jogot, a szemantikai változásról és a normatív fordulatról)*. (Oxford: Oxford University Press).
- Weber, Max (2007a), "Class, Status, Party", in H. H. Gerth és C. W. Mills (szerk.), *From Max Weber: Essays in Sociology* (London: Routledge), 180-95.
- (2007b), "Bureaucracy", in H. H. Gerth és C. W. Mills (szerk.), *From Max Weber: Essays in Sociology* (London: Routledge), 196-244.
- Williams, Sarah (2012), *Hibrid és nemzetközileg szervezett büntetőbíróságok, válogatott joghatósági kérdések*. (London: Bloomsbury Publishing).
- Zahar, Alexander és Sluiter, Göran (2008), *Nemzetközi büntetőjog*: Oxford: Oxford University Press): A *Critical Introduction* (Oxford: Oxford University Press).

Szerző(k): Christensen

Cím: iCourts Working Paper Series, 223. szám, 2020

Megjelenés dátuma: 10/November/2020

URL: <http://jura.ku.dk/icourts/working-papers/>

© Szerző

iCourts Working Paper

Series ISSN: 2246-4891

Mikkel Jarle Christensen, professzor

WSR

mikkel.jarle.christensen@jur.ku.dk

mikkel.jarle.christensen@jur.ku.dk

Az iCourts Online Working Paper Series a nemzetközi bíróságokról, azok globalizálódó jogrendben betöltött szerepéről, valamint a politikára és a társadalomra gyakorolt hatásáról szóló, nyomtatás előtti kéziratokat tesz közzé, és kifejezetten interdiszciplináris szemléletet képvisel.

A dokumentumok a <http://jura.ku.dk/icourts/>

iCourts honlapon érhetők el.

- A Dán Nemzeti Kutatási Alapítvány Nemzetközi Bíróságok Kiválósági Központja A Jogi Kar

University of Copenhagen

Karen Blixens Plads 16

Koppenhága2300 S

E-mail: icourts@jur.ku.dk

Tel. +45 35 32 26 26